

GUSTAV
MAHLER
ANEB...

VĚČNÁ NADĚJE

TEREZÍNŠTÍ
SKLADATELÉ
ANEB...

2. ročník mezinárodního hudebního festivalu

VĚČNÁ NADĚJE

GUSTAV MAHLER A TEREZÍNŠTÍ SKLADATELÉ

18. – 25. srpna 2019

Praha – Terezín

GIDEON KLEIN 1919–1945

Rodák z moravského Přerova, skladatel a klavírista Gideon Klein, přesídlil s rodinou roku 1931 do Prahy, kde na konzervatoři navštěvoval klavírní třídu Viléma Kurze a zároveň se vzdělával na gymnáziu. Po absolvování mistrovské třídy konzervatoře se zapsal na Karlovu univerzitu ke studiu hudební vědy. To se však psal již rok 1938, a tak musel Klein následujícího roku vinou

svého židovského původu školu opustit. Vystupoval pak alespoň jako klavírista pod pseudonymem Karel Vránek v malých avantgardních divadlech. Do terezínského tábora jej nacisté poslali v prosinci 1941 a Gideon Klein se zde ihned začlenil do místního hudebního života: vystupoval jako klavírní sólista, doprovázeč i coby člen komorních uskupení a věnoval se také kompozici. 16. října 1944 byl odsunut do tábora v Osvětimi a poté do pracovního tábora Fürstengrube, kde za dosud nevyjasněných okolností zahynul, a to pravděpodobně 27. ledna 1945 v souvislosti s likvidací tábora před blížící se frontou.

Jeho předválečná díla byla objevena až v roce 1990 a prokazují, že mladícký skladatel měl značnou chuť experimentovat. Patří k nim *Duo pro housle a violu* ve čtvrttónovém systému, v němž nacházíme zřejmý vliv Aloise Háby, u něhož Gideon Klein jako soukromý žák krátce studoval kompozici, dále *Čtyři věty* pro smyčcové kvarteto, *Divertimento* pro dechové okteto ad. Známější jsou však jeho skladby vzniklé v Terezíně, především *Klavírní sonáta*, *Fantazie a fuga* pro smyčcové kvarteto, *Ukolébavka na hebrejský text* a *Smyčcové trio*. Mnoho z jeho kompozic se nám však do dnešní doby bohužel nezachovalo.

-pk-

Autoři textů: Vlastimil Tichý [-vt-], Petr Ch. Kalina [-pk-]

Redakce: Petr Ch. Kalina

Sazba a grafická úprava: ixi media, s.r.o.

Tisk: ALED s.r.o.

HANS KRÁSA 1899–1944

Německojazyčný židovský skladatel Hans Krása je rodákem z Prahy, kde byl posluchačem kompozice na Německé hudební akademii. Některé zprostředkované informace hovoří o tom, že zde byl jeho učitelem Alexandr Zemlinsky, avšak přímý doklad chybí. Později Krása studoval v Paříži u Alberta Roussela (1922–23) a velmi záhy se stal sice ne příliš plodným, nicméně poměrně často

uváděným skladatelem. Z Berlína, Paříže a Chicaga dostával nabídky na dirigentské posty, nedokázal si však představit, že by na delší čas opustil své milované rodné město, a tak se živil především jako korepetitor v Novém německém divadle v Praze. V srpnu 1942 byl internován v Terezíně a 16. října 1944 se dočkal osudového transportu do Osvětimi, kde zřejmě o dva dny později zahynul v plynové komoře.

Jeho dílo je těžké zahrnout pod jeden kompoziční směr. Krása čerpal prakticky ze všech soudobých uměleckých podnětů, které jej obklopovaly, včetně populární hudby. K experimentům v podobě atonality či mikrointervaliky však neinklinoval. V předválečné době zkomponoval např. vokální *Symfonii pro malý orchestr*, dvouaktovou operu *Verlobung in Traum* na syžet Fjodora Dostojevského, scénickou hudbu ke hře Adolfa Hoffmeistera *Mládí ve hře*, několik komorních skladeb a písní. V Terezíně pak vznikly *Tři písně pro baryton, klarinet, violu a violoncello* na slova Arthura Rimbauda v překladu Vítězslava Nezvala, *Overtura pro malý orchestr*, *Tanec pro smyčcové trio* a *Passacaglia a fuga pro smyčcové trio*. Krásovou nejznámější skladbou je opera *Brundibár* určená pro dětské interprety. Ta vznikla ještě v Praze v roce 1938 a později byla v Terezíně uvedena celkem 55krát souborem vězněných dětí.

-pk-

ZIKMUND SCHUL 1916–1944

Skladatel Zikmund (Siegfried) Schul se narodil v Saské Kamenici židovským rodičům původem z Haliče. Rodina se v roce 1928 přestěhovala do Kasselu. Po nástupu Hitlera k moci roku 1933 odešel Schul spolu se svým otcem do Prahy. V roce 1935 ještě na čas odjel do Berlína, aby zde studoval u Paula Hindemitha. Roku 1937 se natrvalo vrátil do Československa a na pražské Německé akademii hudby zahájil studium kompozice u Fidelia Finkeho a dirigování u George Szella. Současně navštěvoval soukromé hodiny u Aloise Háby. Byl aktivním členem pražské židovské obce. Vedle kompozice se věnoval také studiu tradičního synagonálního zpěvu, z něhož posléze čerpal inspiraci pro vlastní tvorbu. Mnohými svými díly se otevřeně hlásil ke své židovské identitě (*Divertimento ebraico*, *Cantata iudaica*, *Dva chasidské tance*), psal také hebrejské liturgické skladby. V listopadu 1941 byl spolu se svou ženou deportován do terezínského ghetta. Zde pokračoval ve skladatelské činnosti, některá díla byla v Terezíně provedena. Drtivá většina jeho kompozic z pražského ani terezínského období se nezachovala. Viktor Ullmann, s nímž Schul navázal už před válkou blízké přátelství, jej považoval za jednoho z nejtalentovanějších mladých terezínských skladatelů. Schul zemřel v Terezíně 2. června 1944 na tuberkulózu.

-vt-

ERWIN SCHULHOFF 1894–1942

Skladatel a klavírista Erwin Schulhoff je dobrým příkladem pražského německy mluvícího Žida, který dokonale splynul s českým jazykovým i kulturním prostředím. Jeho otec Gustav byl úspěšným obchodníkem, který však v meziválečném období zbankrotoval. Matka Louisa měla zděděné hudební sklony a v momentě, kdy tříletý Erwin projevil svou muzikálnost, začala se starat o jeho hudební vzdělání. Na základě přímluvy Antonína Dvořáka studoval Schulhoff soukromě u ředitele konzervatoře v Praze Jindřicha Kaana z Albestu. V roce 1904 se stal řádným posluchačem pražské konzervatoře a studoval také na konzervatořích v Lipsku a Kolíně nad Rýnem. V letech 1929–31 učil v Praze na konzervatoři, kde mj. úzce spolupracoval s Aloisem Hábou, jehož čtvrttónové skladby pomáhal propagovat. Projevoval se zejména jako interpret klavírních skladeb napříč hudebními slohy a také coby zdatný improvizátor. Postupně si však také vydobyl renomé modernistického skladatele, jehož díla vydávala prestižní nakladatelství. Ve své tvorbě byl zprvu značně ovlivněn dadaismem a v zápětí především jazzem, o čemž svědčí řada jeho klavírních skladeb a jazzové oratorium *HMS Royal Oak* (1930) či *Sonáta pro saxofon* (1930). Byl záníceným příznivcem levicové politiky, což se také výrazně projevilo ve výběru témat pro mnohé jeho kompozice. Svou vokální symfonii *Lidství* (1919) věnoval památce zavražděného německého revolucionáře Karla Liebknechta. Zhudebnil také text Marxova a Engelsova *Komunistického manifestu* (1932) a svou *Čtvrtou symfonií* (1937) reagoval na občanskou válku ve Španělsku. Za druhé světové války přijal občanství Sovětského svazu, kam se chystal emigrovat. Po otevření Německé východní fronty však byl jakožto občan nepřátelského státu zatčen a deportován do zajateckého tábora v bavorském Wülzburgu, kde záhy zemřel na tuberkulózu.

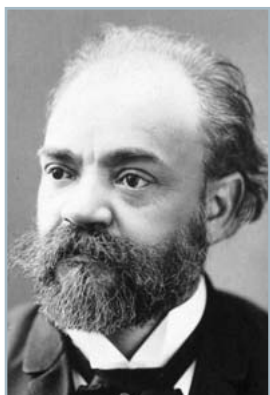
-pk-

LEOŠ JANÁČEK 1854–1928

Ke svému jedinečnému stylu dospěl hukvaldský rodák Leoš Janáček po trnitě cestě až po padesátce. Již v raném dětství projevoval mimořádnou muzikalitu, byl proto v jedenácti letech poslán k výchově do fundace v augustiniánském klášteře na Starém Brně, kde se jeho hudebního vzdělávání ujal Pavel Křížkovský. Později se zdokonaloval na pražské varhanické škole a na konzervatořích v Lipsku a ve Vídni. Brzy se stal jednou z nejvýraznějších osobností hudebního Brna – mj. působil jako sbormistr Filharmonického spolku Beseda brněnská a vyučoval na učitelském ústavu. Roku 1881 spoluzakládal varhanickou školu a stanul v jejím čele. Po jejím přerodu v konzervatoř v roce 1919 byl krátce také jejím ředitelem, než byl v roce 1920 jmenován profesorem mistrovské školy skladby na pražské konzervatoři s působností v Brně. Na počátku Janáčkovy proměny z konzervativce na zřejmě nejprogresivnějšího evropského skladatele své generace stojí jeho badatelský zájem o folklór. Jeho první tvorba inspirovaná lidovou hudbou měla podobu konvenčně zpracovaných stylizací tanců a písní. Poté začal nezvyklé folklórní postupy integrovat do vlastního skladatelského projevu. Za zlom v jeho vývoji bývá považována opera *Její pastorkyňa*, poprvé provedená v Národním divadle v Brně v roce 1904. Janáčkem vysněná uvedení opery pražským Národním divadlem v roce 1916 a vídeňskou Dvorní operou roku 1918 stály na počátku jeho veřejného uznání a mezinárodní proslulosti. Ve 20. letech vytvořil Janáček svá vrcholná díla – opery *Káťa Kabanová*, *Příhody lišky Bystroušky*, *Věc Makropulos* a *Z mrtvého domu*, *Glagolskou mši*, mužský sbor *Potulný šílenec*, *Sinfoniettu* či smyčcový kvartet *Listy důvěrné*. Navzdory skladatelovu pokročilému věku jsou naplněna mladickou energií a novátorskými postupy.

-vt-

ANTONÍN DVOŘÁK 1841–1904

Skladatel Antonín Dvořák pocházel z rodiny ne-lahezevského řezníka. Přestože měl pokračovat v otcově řemesle, dbal otec i o rozvoj jeho hudebního talentu. Když se rodina přestěhovala v roce 1853 do Zlonic, začal Dvořák navštěvovat hodiny u vynikajícího místního hudebníka Antonína Liehmanna. Ten Dvořákova otce přesvědčil, aby šestnáctiletého syna poslal studovat na pražskou varhanickou školu. Po jejím absolvování roku 1859 započal Dvořák svou profesionální činnost jako violista Komzákovy kapely, s níž se v roce 1862 začlenil do orchestru Prozatímního divadla. V roce 1873 byl zaměstnán jako varhaník v kostele sv. Vojtěcha na Novém Městě a současně dával soukromé hudební lekce. Teprve získání státního stipendia v roce 1875 dalo Dvořákovi finanční svobodu a šanci plně se věnovat kompozici. Stipendium pobíral pět následujících let. Mezitím začala na doporučení Johannea Brahmsa Dvořákova spolupráce s berlínským vydavatelem Fritzem Simrockem. Úspěch vydání druhé řady *Moravských dvojzpěvů* a první řady *Slovanských tanců* byl začátkem Dvořákovy světové proslulosti. Prošel pozoruhodným stylovým vývojem od mladického zájmu o progresivní novoromantickou hudbu přes příklon ke klasickým hudebním postupům až po osobitou syntézu ve vrcholném tvůrčím období. Přelom v jeho kariéře pak znamenal působení na postu ředitele konzervatoře v New Yorku v letech 1892–95, jež dalo podnět k vytvoření svérázných děl spojujících americké hudební inspirace s evropskou tradicí. Na vrcholu své umělecké činnosti se Dvořák rozhodl vložit své zralé mistrovství do operní kompozice, na niž s ohledem na dosavadní neúspěchy předtím na několik let zanevřel. Tehdy vzniklo jedno z jeho nejproslulejších děl, opera *Rusalka* (1900).

-vt-

DICK KATTENBURG 1919–1944

Dick Kattenburg byl židovský skladatel z Nizozemska, kterému vinou předčasné smrti v osvětimském táboře nebylo dopřáno rozvinout jeho mimořádný hudební talent. Tento amsterdamský rodák z klanu textilních průmyslníků vyrůstal v Naardenu a v belgických Antverpách vystudoval na soukromé hudební škole hru na housle a hudební teorii. V hudebním vzdělávání pak pokračoval v Haagu. Po obsazení Nizozemska hitlerovskými vojsky se před novou mocí, která byla k židovskému etniku mimořádně nesnášlivá, ukrýval na různých místech ve své rodné vlasti, přičemž pilně komponoval. V květnu 1944 bylo ovšem jeho aktuální útočiště v Amsterdamu prozrazeno a Kattenburg byl poslán do nizozemského tábora Westerbok, jenž sloužil jako sběrné místo pro transporty do Osvětimi. A právě v tomto vyhla-zovacím táboře dějinná stopa tohoto čtyřadvacetiletého mladíka mizí.

Za svůj krátký život stihl Dick Kattenburg zkomponovat tři desítky písní, je však rovněž autorem sólových, komorních a orchestrálních skladeb, které vykazují inspiraci jazzem, neoromantismem i neoklasicismem. Po zbytek 20. století se zdálo, že se z jeho tvůrčího odkazu zachovala jediná skladba. Roku 2004 však byla šťastnou náhodou na půdě jednoho nizozemského domu objevena krabice s dalšími kompozicemi, jež byly o šest let později poprvé nahrány.

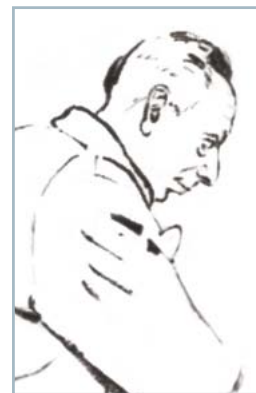
-pk-

SÁNDOR KUTI 1908–1945

Maďarský skladatel židovské národnosti Sándor Kuti studoval v Budapešti na Lisztově hudební akademii kompozici u Ernő Dohnányho. Toto vzdělávání absolvoval v roce 1934 ve velkém sále své domovské školy recitálem, který zaznamenal značnou pozornost hudební kritiky. Všechno nasvědčovalo tomu, že má nakročeno k slibné skladatelské kariéře. Za druhé světové války byl však internován na Ukrajině v táboře nucených prací. Zde vznikla jeho poslední skladba – *Houslová sonáta* – kterou Kuti napsal na útržky papíru. Za pomoci jednoho ze strážců tábora se dílo podařilo doručit skladatelově těhotné manželce, která se skrývala v Budapešti. V době, kdy zásilka dostihla svého adresáta, byl však její odesílatel zřejmě už po smrti. Ze skladeb Sándora Kutiho se kromě této sonáty zachovala pouze komorní hudba pro smyčcové nástroje – dvě z původně tří *Serenád pro smyčcové trio*, *Sonáta pro dvoje housle* a druhý ze dvou *Smyčcových kvartetů*.

-pk-

VIKTOR ULLMANN 1898–1944

Skladatel a dirigent Viktor Ullmann se narodil v Těšíně do rodiny rakousko-uherského důstojníka židovského původu. Později se Ullmann s matkou přestěhoval do Vídně, kde se v letech 1914–16 hudebně vzdělával u Schönbergova žáka Josefa Polnauera. Po absolvování gymnázia narukoval v roce 1917 jako dobrovolník na italskou frontu.

Na sklonku první světové války, v květnu 1918, se zapsal ke studiu práv na vídeňské univerzitě a v říjnu téhož roku byl přijat do kompozičního semináře Arnolda Schönberga. Studia nedokončil. V semináři se seznámil se svou budoucí první ženou, pražskou rodačkou Marthou Koref, s níž odešel v roce 1920 do Prahy, kde se již plně věnoval hudbě. Byl korepetitorem a sbormistrem a posléze také kapelníkem v Novém německém divadle. Poté působil postupně u divadel v Ústí nad Labem a v Curychu. Pod vlivem Aloise Háby vstoupil v roce 1931 do Antroposofické společnosti Československé republiky. Na čas se přestal zabývat hudbou a ne příliš úspěšně provozoval knihkupectví s antroposofickou literaturou ve Stuttgartu. V roce 1933 uprchl před věřiteli zpět do Československa. Od té doby působil Ullmann v Praze jako svobodný hudebník. Živil se soukromým hudebním vyučováním a intenzivně se věnoval kompozici. V letech 1935–37 studoval u Aloise Háby na mikrointervalovém oddělení pražské konzervatoře. V červnu 1942 byl deportován do terezínského ghetta. Zde byl jako organizátor, dirigent, klavírista i kritik jedním z vůdčích hybatelů hudebního života. V Terezíně napsal mnohá ze svých nejvýznamnějších děl, např. operu *Císař Atlantidy*, melodram *Píseň o lásce a smrti korneta Kryštofa Rilka*, tři klavírní sonáty. 16. října 1944 byl součástí transportu do vyhlazovacího tábora v Osvětimi a zřejmě již 18. října byl zavražděn v plynové komoře.

-vt-

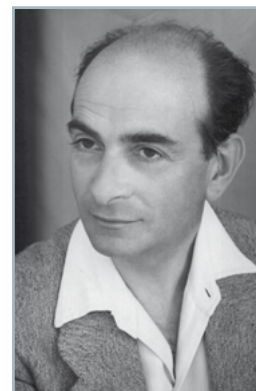

PAVEL HAAS 1899–1944

Jeden z nejvýraznějších Janáčkových žáků, Pavel Haas, byl synem brněnského obuvníka židovského původu. Od dětských let inklinoval k hudbě a záhy se pokoušel o kompozici. V roce 1919 začal studovat na brněnské konzervatoři u Jana Kunce a Viléma Petrželky. Haasova mimořádného talentu si povšiml Leoš Janáček a přijal jej v roce 1921 do své mistrovské třídy. Nedlouho po ukončení

studia v roce 1922 pracoval Haas krátce jako korepetitor v Brně a v Saarbrückenu. Haasovi se nedařilo získat hudebnické místo. Díky svému bratru Hugovi, později slavnému herci, dostával v průběhu 20. a 30. let zakázky na scénickou a později i filmovou hudbu. Vedle toho vypomáhal v otcově obchodě. V roce 1932 navázal vztah s ruskou lékařkou Soňou Jakobsonovou, manželkou jazykovědce Romana Jakobsona. Po rozvodu se Soňa v roce 1935 provdala za Haase. Manželka Haase povzbuzovala, aby se věnoval výhradně kompozici. Haas se tak plně soustředil na své nejambicióznější dílo z předválečných let – operu *Šarlatán*, již premiérovalo v dubnu 1938 Zemské divadlo v Brně. Pavlu Haasovi se na rozdíl od jeho bratra nepodařilo před vyhlášením Protektorátu emigrovat. Aby uchránil svou rodinu alespoň částečně od protižidovských represí, v dubnu 1940 se rozvedl. V prosinci 1941 byl deportován do Terezína. V ghettu se zapojil do hudebního dění a intenzivně komponoval pro potřeby tamních hudebních produkcí. Z Haasových terezínských skladeb se zachoval jen zlomek, jedná se ovšem o tři mistrovská a mimořádně působivá díla – mužský sbor *Al s'fod* (Nenaříkej), *Studie pro smyčcový orchestr* a *Čtyři písně na slova čínské poezie*. V říjnu 1944 byl Haas převezen do vyhlazovacího tábora v Osvětimi, kde byl bezprostředně po příjezdu poslán do plynové komory.

-vt-

HANS WINTERBERG 1901–1991

Skladatel Hans (Hanuš) Winterberg pocházel z pražské židovské rodiny. Na Německé akademii hudby v Praze studoval kompozici u Fidelia Finkeho a dirigování u Alexandera Zemlinského. Poté působil jako korepetitor opery v Brně a u dalších moravských a českých scén. Současně se věnoval kompozici. V roce 1939 se vrátil do Prahy a začal studovat u Aloise Háby na mikrointervalovém od-

dělení pražské konzervatoře. V období okupace bránil nežidovský původ jeho manželky, klavíristky Marie Maschat, dlouhou dobu jeho zařazení do transportů do terezínského ghetta. Stejně jako ostatní manželé ze smíšených manželství v Protektorátu byl Winterberg deportován do Terezína až v lednu 1945. Ihned po osvobození se vrátil do Prahy. Jeho bývalá manželka (k vynucenému rozvodu došlo na konci roku 1944) i jejich dcera byly mezitím jako Němky odsunuty do Bavorska. Potřebný pas, aby mohl vycestovat za nimi, Winterberg získal až roku 1947. Zřejmě i s ohledem na únorový převrat v roce 1948 se již do Československa nevrátil. V Bavorském rozhlase, kde jeho žena pracovala jako korepetitorka, byl zaměstnán jako editor a současně vyučoval skladbu na mnichovské konzervatoři. Od roku 1969 působil v Bad Tölz a věnoval se již výhradně skladatelské a také výtvarné činnosti. Posledních deset let prožil v hornobavorské vesničce Stepperg.

Winterbergův rozsáhlý skladatelský odkaz svérázně reflektuje různé směry a postupy hudby 20. století, nejvýrazněji byl ovlivněn svými učiteli Zemlinským a Hábou, dále Debussym, druhou vídeňskou školou, Hindemithem, Bartókem a Stravinským. Charakteristická je pro jeho díla záliba v polyrytmčnosti a bitonalitě.

-vt-

RUDOLF KAREL 1880–1945

Plzeňský rodák Rudolf Karel představuje v české hudbě první poloviny 20. století tradicionalistu navazujícího na pozdně romantický styl. Zájem o hudbu zdědil po matce, nadšené amatérské klavíristce. Od gymnaziálních let komponoval. Studium na pražské konzervatoři absolvoval v letech 1901–04 a završil je v mistrovské kompoziční třídě Antonína Dvořáka. Záhy byl respektován jako jeden z nejtalentovanějších českých skladatelů nejmladší generace a za svá díla získal v roce 1910 stipendium a ocenění České akademie věd a umění. Jeho skladby tehdy vydával proslulý berlínský nakladatel Fritz Simrock. Současně se věnoval pedagogické činnosti. Do jeho života razantně zasáhla první světová válka. V době jejího vypuknutí v roce 1914 se shodou okolností nalézal na dovolené v Rusku a byl zde brzy zatčen jako domnělý rakouský špión. Z vězení uprchl, jako učitel hudby působil v různých částech Ruska, až roku 1918 vstoupil do československých legií a stal se dirigentem legionářského orchestru. Po návratu do Prahy v roce 1920 nemohl nalézt hudební zaměstnání a stal se archivářem v Památníku odboje. Roku 1923 byl jmenován profesorem skladby na pražské konzervatoři. Za nacistické okupace se připojil k odboji. Roku 1943 byl zatčen gestapem a vězněn na Pankráci. S pomocí dozorců a vězeňských lékařů, kteří mu poskytovali papír a vynášeli jeho motáky, pokračoval v pankrácké věznici v kompoziční činnosti. Vedle drobnějších skladeb pro spolupvězně a dozorce zde v náčrtu vytvořil svá dvě vrcholná díla – *Nonet* a operu *Tři vlasy Děda Vševěda*. Na Pankráci byl vězněn bezmála dva roky, než byl 7. února 1945 přemístěn do terezínské Malé pevnosti. Zde již 6. března zemřel na následky prochladnutí po tzv. odšívovací akci, kdy byli nemocní vězni vynášeni na mráz.

-vt-

ERIC WHITACRE * 1970

Američan Eric Whitacre patří k těm současným skladatelům, jejichž díla nacházíme v repertoáru nejvýznačnějších hudebních těles po celém světě. Nahrávky jeho skladeb, na nichž se podílí také jako dirigent, se pravidelně umísťují na předních příčkách žebříčků renomovaných hudebních časopisů. Narodil se ve státě Nevada, kde hrál ve školním pochodovém orchestru a také ve skupině, která hrála styl techno. Klasická hudba jej zaujala relativně v pozdním věku – až jako člena sboru při Univerzitě Nevada v Las Vegas. Následně se zapsal do třídy kompozice na proslavené Julliard School v New Yorku, kterou absolvoval s magisterským titulem. Komponuje především sborové a symfonické skladby.

Pozornost hudebního světa na sebe upoutal v roce 2010 průkopnickým počinem, kdy inicioval založení virtuálního pěveckého sboru, který funguje po internetu a může sdružovat prakticky libovolné množství sboristů z různých koutů Země, kteří si mohou spolu zazpívat, aniž by opustili svůj domov. Tento projekt již zaujal na 8000 zpěváků ze 120 zemí. Jeho aktuální projekt s názvem *Deep Field* působivě spojuje hudbu s fotografiemi vzdálených galaxií, jež ve vesmíru pořídil Hubbleův dalekohled americké agentury NASA. Erich Whitacre v současnosti žije v Los Angeles spolu se svou manželkou, belgickou sopranistkou Laurence Servaes.

-pk-

BOHUSLAV MARTINŮ 1890–1959

Český skladatel Bohuslav Martinů se jako syn poličského ševce a pověžného narodil ve věžní místnosti chrámu svatého Jakuba v Poličce. Brzy se u něj projevily hudební vlohy a rodiče se rozhodli dát jej studovat na pražskou konzervatoř. Zde se nejprve vzdělával ve hře na housle, po třech letech však přestoupil na varhanní oddělení. V roce 1910 byl po čtyřletém studiu vyloučen pro neprospěch. Nicméně složil státní zkoušku z hry na housle a roku 1914 nastoupil jako sekundista do České filharmonie. Bohuslava Martinů však víc než instrumentální hra lákalo hájemství kompozice. Studoval tedy pilně partitury světových skladatelů, čímž si doplňoval chybějící vzdělání v této oblasti. Dle svých slov byl v této době nejvíce ovlivněn Gustavem Mahlerem a Claudem Debussym. Jako samouk napsal řadu juvenilních opusů (např. *Smyčcový kvartet*, klavírní cyklus *Loutky*), které prozrazují značný talent svého tvůrce a jsou dodnes repertoárově životné. Krátce také navštěvoval hodiny kompozice u Josefa Suka, avšak tato forma vzdělávání jej neuspokojovala. Vše se změnilo, když v roce 1923 získal stipendium československého ministerstva školství ke studiu skladby u Alberta Roussela v Paříži. Martinů tak opustil svou vlast, do které se už nikdy natrvalo nevrátil. V Paříži na něj mohutně zapůsobila tvůrčí atmosféra tehdejší kulturní evropské metropole, zejména však jazz, hudební poetika Pařížské šestky a také ohlasy spolupráce Igora Stravinského s Dagilevovým ruským baletním souborem, jehož vystoupení měl možnost shlédnout již v roce 1914 u příležitosti jejich pražského zájezdu. V meziválečné době se Martinů o prázdninách ještě rád navracel do Poličky, kde také hojně komponoval. Poté, co nacistická vojska obsadila Paříž, byl nucen uprchnout přes Portugalsko do Spojených států amerických, kde na několik dalších let našel nový domov. Po roce 1948 už nebylo možné vrátit se do Československa, a tak Martinů žil od roku 1953 střídavě ve Francii, v Itálii, a nakonec ve Švýcarsku, kde zemřel. Roku 1979 byly jeho ostatky převezeny do rodné Poličky.

-pk-

GUSTAV MAHLER 1860–1911

Svým současníkům i následující generaci byl Gustav Mahler znám především jako úspěšný dirigent. Širší veřejnost objevila fakt, že byl také pozoruhodným skladatelem, až kolem roku 1960, kdy se u příležitosti stého výročí skladatelova narození začala znovu provozovat jeho díla. V 70. letech byl Mahler již bezkonkurenčně nejhranějším a nejvíce nahrávaným symfonikem. Kompozičně se soustředil především na symfonie (dokončil jich devět) a na vokální cykly s orchestrem (*Písně potulného tovaryše*, *Chlapcův kouzelný roh*, *Písně o mrtvých dětech*, *Píseň o zemi*). Jelikož býval často zaneprázdněn povinnostmi dirigenta a mohl komponovat vlastně jen během divadelních prázdnin, není jeho dílo významné počtem skladeb, ale spíše důsledným dodržováním ideových záměrů plných vášně a vzdoru i uměleckým novátorstvím. Jeho symfonie jsou úzce spojeny s písňovými cykly a mizí v nich dosud respektovaný rozdíl mezi vokální a instrumentální melodikou (čtyři z jeho devíti symfonií jsou vokální). Výběrem písňových textů i v instrumentální složce děl se snaží vyjádřit niterný postoj k okolnímu světu. Ve své hudbě často neočekávaně vystřídá umělec závažné momenty s hudební trivialitou, čímž předznamenává pozdější systém kolážové techniky a připravuje půdu zejména pro symfonismus Dmitrije Šostakoviče.

-pk-

18. srpna 2019, neděle, 17:00

Praha, HAMU – Sál Martinů

Slavnostní zahájení festivalu

Hans Krása
Passacaglia a fuga
 pro smyčcové trio
 9'

Gideon Klein
Trio pro housle, violu a violoncello
Allegro
Lento
Molto vivace
 11'

Smyčcové trio Virtuosi Brunenses
Lukáš Mik housle
Stanislav Vacek viola
Katarína Madariová violoncello

Sólisté Baletu Divadla
Josefa Kajetána Tyla v Plzni
Kristina Kodedová
Andronika Tarkošová
Afroditi Vasilakopoulou
Karel Audy
Gaëtan Pires
Miroslav Suda
Zdeněk Prokeš choreografie

Passacaglia a fuga pro smyčcové trio Hanse Krásy byla zřejmě posledním dílem svého autora. Krása skladbu dokončil 7. srpna 1944. O pouhé dva měsíce později byl deportován do vyhlazovacího tábora v Osvětimi, kde byl po příjezdu poslán do plynové komory. Hans Krása tuto skladbu pravděpodobně psal pro hráče Fröhlichova (nebo též Terezínského) kvarteta. Tento soubor mladých talentovaných hudebníků, kteří spolu hráli už před válkou v Praze, byl vedle o generaci staršího Ledečova kvarteta nejvýraznějším stálým komorním ansámblem v terezínském táboře. Na svých koncertech provedl řadu děl terezínských skladatelů, mezi nimi i Krásovo kvartetní *Téma s variacemi*. Krátce před *Passacagliou a fugou* napsal Krása pro smyčcové trio groteskní skladbu lapidárně nazvanou *Tanec*. Reminiscence jejího tématu se pak ozývají v *Passacaglii a fuze*. Není známo, zda členové Fröhlichova kvarteta stihli v Terezíně některé z těchto trií veřejně provést. Podle vpisků v dochovaných hudebních materiálech je bezpochyby nacıvovali. *Passacaglia a fuga* patří ke kompozičně nejsevrženějším Krásovým dílům. Hlavní téma, jež prochází celou skladbou od elegického za-

čátku až do rozverného konce, je opakovaně konfrontováno s valčíkovým tématem ze zmíněného *Tance*.

Na svém rovněž posledním díle, *Triu pro housle, violu a violoncello*, pracoval **Gideon Klein** v průběhu září a na počátku října 1944 v terezínském ghettu. Pouhých devět dnů po dokončení skladby, 16. října 1944, byl skladatel deportován do Osvětimi, odkud byl odeslán do uhelných dolů ve slezském pracovním táboře Fürstengrube. Zde po třech měsících otrocké práce zahynul. Ještě před svým odjezdem z Terezína svěřil Klein rukopisnou partituru tria své intimní přítelkyni Irmě Semecké, která ji po válce předala skladatelově sestře Elišce. Dnes se dílo řadí k nejznámějším výtvorům svého autora. V třívěté kompozici Klein mistrně spojuje různé směry a kompoziční postupy avantgardní hudby 20. a 30. let (zvláště odkaz Leoše Janáčka) se svéráznými elementy převzatými z moravského folklóru. Demonstruje tím mimořádnou skladatelskou vyzrálost, které v pouhých 25 letech dosáhl. Úvodní energická věta využívá charakteristické prvky moravské lidové hudby – pentatonickou melodiku, ostinátní doprovod a polyrytmičnost. Následující větu otevírá melancholická melodie lidové písně *Kněždubská věža*, jež je zpracována v osmi výrazově kontrastujících variacích. Hravé finále je naplněno živelnou lidovou rytmikou a osobitým humorem. Choreografie vychází z optimistického vyznění díla a z jeho atmosféry.

-vt-

19. srpna 2019, pondělí, 20:00

Praha, Rudolfinum – Sukova síň

Zikmund Schul**Dva chasidské tance pro housle a violoncello***Allegro moderato**Allegretto*

4'

Erwin Schulhoff**Suita pro housle a klavír op. 1 (výběr)***Preludium**Gavota**Scherzo*

15'

Leoš Janáček**Smyčcový kvartet z podnětu****Tolstého Kreutzerovy sonáty**

v úpravě pro klavírní trio

(arr. Miloš Štědroň)

*Adagio – Con moto**Con moto**Con moto – Vivo – Andante**Con moto (adagio) – più moso*

17'

přestávka

Antonín Dvořák**Klavírní trio e moll op. 90 „Dumky“***Lento maestoso**Poco adagio**Andante**Andante moderato**Lento maestoso*

30'

Petrof Piano Trio**Martina Schulmeisterová** klavír**Jan Schulmeister** housle**Kamil Žvak** violoncello

Spolu se skladbou *Divertimento ebraico* patří **Dva chasidské tance pro housle a violoncello** k terezínskému dílu **Zikmunda Schula**. Jeho název poukazuje na chasidismus, tedy na konzervativní větev judaismu. Ta byla ustanovena v 18. století v Haliči, původní vlasti skladatelových rodičů. Oba kratičké tance psané pro méně obvyklou kombinaci nástrojů jsou v rychlém tempu a jejich židovský charakter je zřejmý hned od prvních tónů.

Suita pro housle a klavír je ranou skladbou **Erwina Schulhoffa** a vůbec první, které její autor přidelil opusové číslo. Vznik suity klademe k roku 1911. Po klidném preludiu následuje stylizace francouzského tance gavota s impresionisticky laděnou klavírní plochou ve střední části. Suitu uzavírá interpretačně náročné scherzo, které je v Schulhoffově rukopisné partituru příznačně označeno jako „tanec čertíků“.

K napsání svého prvního smyčcového kvartetu přistoupil **Leoš Janáček** až v roce 1923, tedy jako vyzrálý skladatel na prahu své sedmdesátky. **Kvartet z podnětu Tolstého Kreutzerovy sonáty** byl inspirován dřívější četbou stejnojmenné povídky ruského literáta Lva Tolstého, kterou

spisovatel vytvořil pod dojmem Beethovenovy sonáty pro housle a klavír, jež v názvu nese rovněž přívlastek „Kreutzerova“. Došlo tu tedy k jakési meta-inspiraci, kdy jisté hudební dílo bylo podnětem ke stvoření povídky a tento slovesný útvar zase inspiroval jiného skladatele ke vzniku odlišného uměleckého opusu. Janáčkův první kvartet, který napsal za pouhých devět dnů, je zářným příkladem skladatelova originálního modálního myšlení. Dílo se vyznačuje pozoruhodně propracovanou motivickou prací, která je patrná ve všech čtyřech větách. Skladba neotřelým způsobem řeší formální strukturu a nabízí řadu kontrastů v tempech a náladách, jež oscilují mezi čistým lyrismem a vypjatým dramatismem. Na dnešním koncertu zazní kvartet v úpravě pro klavírní trio, kterou vytvořil brněnský skladatel, muzikolog a janáčkovský odborník Miloš Štědroň.

Posledním ze šesti (ovšem pouze ze čtyř dochovaných) klavírních trií **Antonína Dvořáka** je **Trio e moll op. 90** s názvem **Dumky**. Skladba vznikala mezi listopadem 1890 a lednem 1891, tedy nedlouho před tím, než dostal Dvořák lákavou nabídku na post ředitele konzervatoře v New Yorku a těsně před udělením čestného doktorátu Univerzity Karlovy. V době kompozice informoval dopisem svého přítele Aloise Göbla o charakteru této skladby: „*Bude to veselá a smutná. Někde to bude jako zádušná píseň, tu zase jakoby veselý tanec, avšak ve slohu lehčím, abych tak řekl, populárnějším, zkrátka aby to bylo pro vyšší i nižší.*“ Název díla je zdvojnásobením ukrajinského slova duma (tj. myšlenka), což je v hudebním folklóru specifický druh pomalých epických písní, které za doprovodu strunného drnkacího nástroje kobzy zpívali na Ukrajině potulní slepí muzikanti zvaní kobzaři. U Dvořáka označení dumka vždy znamenalo skladbu se dvěma kontrastními náladami, jak ostatně také píše v dopise Göblovi. Zmíněné protiklady nálad i temp nacházíme v rámci všech jednotlivých částí tohoto nezvykle šestivětého cyklu, přičemž nejvíce „zadumaný“ ráz má věta třetí. Premiéra Dumek se uskutečnila 11. dubna 1891 v Praze se skladatelem u klavíru.

-pk-

20. srpna 2019, úterý, 17:00

Terezín, Kulturní dům

Dick Kattenburg**Trio à cordes**

6'

Gideon Klein**Trio pro housle, violu a violoncello***Allegro**Lento**Molto vivace*

11'

Hans Krása**Passacaglia a fuga pro smyčcové trio**

9'

Sándor Kuti**Serenáda pro smyčcové trio č. 3**

(výběr)

Adagio ma non troppo

4'

Hans Krása**Tanec**

5'

Black Oak Ensemble**Desirée Ruhstrat** housle**Aurélien Fort Pederzoli** viola**David Cunliffe** violoncello

Svěží šestiminutové jednověté dílo **Trio à cordes** (tedy smyčcové trio) napsal židovský skladatel **Dick Kattenburg** v pouhých 19 letech. Skladba je nasycena juvenilním entuziasmem a dokazuje, že její tvůrce stihl dostatečně vstřebat mnohé kompoziční postupy sou-

dobé hudby a že již ovládl potřebnou skladatelskou techniku. Premiéra tohoto tria, která vzbudila značný zájem publika, se uskutečnila v prosinci 1938 na domácím koncertu Kattenburgova učitele Huga Gordona, jenž si zval domů k produkcím své nejtalentovanější žáky.
-pk-

Na svém vůbec posledním díle, **Triu pro housle, violu a violoncello**, pracoval **Gideon Klein** v průběhu září a na počátku října 1944 v terezínském ghettu. Pouhých devět dnů po dokončení skladby, 16. října 1944, byl skladatel deportován do Osvětimi, odkud byl odeslán do uhelných dolů ve slezském pracovním táboře Fürstengrube. Zde po třech měsících otroké práce zahynul. Ještě před svým odjezdem z Terezína svěřil Klein rukopisnou partituru tria své intimní přítelkyni Irmě Semecké, která ji po válce předala skladatelově sestře Elišce. Dnes se dílo řadí k nejznámějším výtvorům svého autora. V trívěté kompozici Klein mistrně spojuje různé směry a kompoziční postupy avantgardní hudby 20. a 30. let (zvláště odkaz Leoše Janáčka) se svéráznými elementy převzatými z moravského folklóru. Demonstruje tím mimořádnou skla-

datelskou vyzrállost, které v pouhých 25 letech dosáhl. Úvodní energická věta využívá charakteristické prvky moravské lidové hudby – pentatonickou melodiku, ostinátní doprovod a polyrytmičnost. Následující větu otevírá melancholická melodie lidové písně *Kněždubská věža*, jež je zpracovávána v osmi výrazově kontrastujících variacích. Hravé finále je naplněno živelnou lidovou rytmikou a osobitým humorem.

Rovněž **Passacaglia a fuga pro smyčcové trio Hanse Krásy** byla zřejmě posledním dílem svého autora. Krása skladbu dokončil 7. srpna 1944. O pouhé dva měsíce později byl deportován do vyhlazovacího tábora v Osvětimi, kde byl po příjezdu poslán do plynové komory. Hans Krása tuto skladbu pravděpodobně psal pro hráče Fröhlichova (nebo též Terezínského) kvarteta. Tento soubor mladých talentovaných hudebníků, kteří spolu hráli už před válkou v Praze, byl vedle o generaci staršího Ledečova kvarteta nejvýraznějším stálým komorním ansámblem v terezínském táboře. Na svých koncertech provedl řadu děl terezínských skladatelů, mezi nimi i Krásovo kvartetní *Téma s variacemi*. Krátce před *Passacagliou a fugou* napsal Krása pro smyčcové trio groteskní skladbu lapidárně nazvanou **Tanec**. Reminiscence jejího tématu se pak ozývají v *Passacaglii a fuze*.

Není známo, zda členové Fröhlichova kvarteta stihli v Terezíně některé z těchto trií veřejně provést. Podle vpisků v dochovaných hudebních materiálech je bezpochyby nacvičovali. *Passacaglia a fuga* patří ke kompozičně nejsevřenějším Krásovým dílům. Hlavní téma, jež prochází celou skladbou od elegického začátku až do rozverného konce, je opakovaně konfrontováno s valčíkovým tématem ze zmíněného *Tance*.

-vt-

Serenádu pro smyčcové trio č. 3 napsal maďarský Žid **Sándor Kuti** v roce 1934, tedy ještě v době studií kompozice na Lisztově hudební akademii v Budapešti. Její úvodní věta *Allegro giocoso* je vystavěna na jednoduchém motivu, který si jednotlivé nástroje navzájem předávají. Následuje rychle pulzující *Scherzando* a skladbu uzavírá *Adagio ma non troppo* s naříkavě tragickou melodií a kanonicky vedenými hlasy. Na dnešním koncertu však zazní jen věta závěrečná.

-pk-

21. srpna 2019, středa, 18:00

Terezín, Kulturní dům

Koncert k 100. výročí narození
Gideona Kleina

Leoš Janáček
Sonáta 1. X. 1905 „Z ulice“

Předtucha
Smrt
15'

Viktor Ullmann
Sonáta č. 6

Allegro molto
Allegretto grazioso
Presto, ma non troppo
Tempo I. (Allegro molto)
15'

Gideon Klein
Sonáta pro klavír

Allegro con fuoco
Adagio
Allegro vivace
9'

Ivo Kahánek klavír

přestávka

Hans Krása
Passacaglia a fuga pro smyčcové trio
9'

Gideon Klein
Trio pro housle, violu a violoncello

Allegro
Lento
Molto vivace
11'

Smyčcové trio Virtuosi Brunenses

Lukáš Mik housle
Stanislav Vacek viola
Katarína Madariová violoncello

Sólisté Baletu Divadla
Josefa Kajetána Tyla v Plzni

Kristina Kodedová
Andronika Tarkošová
Afroditi Vasilakopoulou
Karel Audy
Gaëtan Pires
Miroslav Suda

Zdeněk Prokeš choreografie

Ke vzniku klavírní sonáty **1. X. 1905 „Z ulice“** podnítily **Leoše Janáčka** pohnuté události, jež v říjnu 1905 otřásl Brnem. Tehdy se před Besedním domem konala manifestace za zřízení české univerzity v moravské metropoli. Jeden z jejích účastníků, truhlářský dělník František Pavlík, byl smrtelně zraněn bodákem zasahujícího vojáka. Janáček, jenž byl rovněž součástí desetitisícové demonstrace, zkomponoval pod vlivem této tragédie třívětou klavírní sonátu. Skladatel posléze v návalu sebekritiky na zkoušce k pražskému soukromému provedení 21. ledna 1906 spálil její třetí větu – smuteční pochod. Po samotné premiéře téhož dne Janáček vhodil do Vltavy dvě zbývající věty. Ty se ovšem dochovaly zásluhou opisu první in-

terpretky skladby, klavíristky Ludmily Tučkové (1882–1960). Ta fragment díla znovu provedla u příležitosti skladatelových sedmdesátin v roce 1924. Janáček následně souhlasil s vydáním a doprovodil je vlastním mottem: „*Bílý mramor schodiště Besedního domu v Brně... / Klesá zbrocen krví prostý dělník Frant. Pavlík... / Přišel horovat za vysoké učení – a byl ubit surovými vrahy.*“ Dvě přeživší části chmurné sonáty nesou názvy *Předtucha* a *Smrt*.

K vrcholům tvorby **Viktora Ullmanna** v terezínském ghettu patří jeho tři poslední klavírní sonáty – *Pátá*, *Šestá* a *Sedmá*. Tyto kompozice jsou rovněž hluboce osobními zpověďmi skladatele. ***Sonáta pro klavír č. 6, op. 49a***, byla dokončena 1. srpna 1943. Ullmann sonátu psal pro klavíristku Edithu Steinerovou-Krausovou, čemuž odpovídá mimořádná virtuosita díla. Krausová kompozici v ghettu vícekrát s úspěchem provedla. Po válce se přestěhovala do Izraele a v rámci své dlouhé a úspěšné klavíristické dráhy zaníceně propagovala tvorbu Viktora Ullmanna a dalších terezínských skladatelů. Ullmann sonátu dedikoval Juliu Grünbergerovi, jednomu z představitelů židovské samosprávy terezínského ghettu. Grünberger obětavě pořádal ve svém terezínském bytě soukromé komorní koncerty pro zvané hosty, na nichž se podílel i sám Ullmann. V *Šesté sonátě*, zvláště její rytmy, se odráží Ullmannova záliba v jazzové hudbě. Sonáta zachovává tradiční čtyřvěté schéma, jednotlivé části jsou ovšem úzce propojeny, takže dílo tvoří téměř jednovětý celek. Vzrušená hudba jejího úvodu se vrací ve finále a rámuje tak celou sonátu. Druhou částí je zadumaná pomalá věta ve variační formě, jež je následována třeštícím scherzem.

Jedním z vrcholů kompoziční činnosti **Gideona Kleina** v terezínském táboře byla vedle *Smyčcového tria* jeho ***Sonáta pro klavír***, vznikající v létě 1943. Skladatel ji věnoval své sestře Elišce, talentované klavíristce. Eliška Kleinová, jež přežila holocaust a po válce se stala respektovanou klavírní pedagožkou a nadšenou propagátorkou kompozičního odkazu svého bratra Gideona i svého manžela Hanse Krásy, se zasloužila o první provedení sonáty klavíristou Pavlem Štěpánem 7. prosince 1946 i o její vydání v roce 1947. Skladba je interpretačně velmi obtížná jak svým náročným atonálním hudebním jazykem, tak technickými požadavky. Sama dedikantka o díle prohlásila, že vyrůstá z tvůrčího sváru mezi vynikajícím pianistou a vynikajícím komponistou. Sonáta byla zamýšlena jako čtyřvět-

tá. Finální větu ovšem Klein zřejmě nestihl napsat, dochovala se pouze skica jejího úvodu. Styl sonáty je inspirován především tvorbou mistrů druhé vídeňské školy Arnolda Schönberga a Albana Berga, a také Janáčkovými kompozicemi a Sukovým cyklem *Životem a snem*. První, temně laděná věta formálně zachovává sonátové schéma. Hudební náplň této části je však kanonicko-imitační. Její vstupní téma je dvanáctitónovou řadou s nezvyklým opakováním některých tónů. Druhá část má téměř impresionistický ráz. Nad doprovodnými lomenými akordy se vznáší zasněná melodie, která na vrcholu díla zazní v rezolutním fortissimu. Torzo sonáty uzavírá groteskně rozkřepčené scherzo.

Passacaglia a fuga pro smyčcové trio Hanse Krásy byla zřejmě posledním dílem svého autora. Krása skladbu dokončil 7. srpna 1944. O pouhé dva měsíce později byl deportován do vyhlazovacího tábora v Osvětimi, kde byl po příjezdu poslán do plynové komory. Hans Krása tuto skladbu pravděpodobně psal pro hráče Fröhlichova (nebo též Terezínského) kvarteta. Tento soubor mladých talentovaných hudebníků, kteří spolu hráli už před válkou v Praze, byl vedle o generaci staršího Ledečova kvarteta nejvýraznějším stálým komorním ansámblem v terezínském táboře. Na svých koncertech provedl řadu děl terezínských skladatelů, mezi nimi i Krásovo kvartetní *Téma s variacemi*. Krátce před *Passacagliou a fugou* napsal Krása pro smyčcové trio groteskní skladbu lapidárně nazvanou *Tanec*. Reminiscence jejího tématu se pak ozývají v *Passacaglii a fuze*.

Není známo, zda členové Fröhlichova kvarteta stihli v Terezíně některé z těchto trií veřejně provést. Podle vpisků v dochovaných hudebních materiálech je bezpochyby nacvičovali. *Passacaglia a fuga* patří ke kompozičně nejsevernějším Krásovým dílům. Hlavní téma, jež prochází celou skladbou od elegického začátku až do rozverného konce, je opakovaně konfrontováno s valčíkovým tématem ze zmíněného *Tance*.

Na svém rovněž posledním díle, ***Triu pro housle, violu a violoncello***, pracoval **Gideon Klein** v průběhu září a na počátku října 1944 v terezínském ghettu. Pouhých devět dnů po dokončení skladby, 16. října 1944, byl skladatel deportován do Osvětimi, odkud byl odeslán do uhelných dolů ve slezském pracovním táboře Fürstengrube. Zde po třech měsících otrocké práce zahynul. Ještě před svým odjezdem z Terezína svěřil Klein rukopisnou partituru tria své intimní přítelkyni Irmě Semecké,

která ji po válce předala skladatelově sestře Elišce. Dnes se dílo řadí k nejznámějším výtvorům svého autora. V třívěté kompozici Klein mistrně spojuje různé směry a kompoziční postupy avantgardní hudby 20. a 30. let (zvláště odkaz Leoše Janáčka) se svéráznými elementy převzatými z moravského folklóru. Demonstruje tím mimořádnou skladatelskou vyzrállost, které v pouhých 25 letech dosáhl. Úvodní energická věta využívá charakteristické prvky moravské lidové hudby – pentatonickou melodiku, ostinátní doprovod a polyrytmičnost. Následující větu otevírá melancholická melodie lidové písně *Kněždubská veža*, jež je zpracována v osmi výrazově kontrastujících variacích. Hravé finále je naplněno živelnou lidovou rytmikou a osobitým humorem. Choreografie vychází z optimistického vyznění díla a z jeho atmosféry.

-vt-

22. srpna 2019, čtvrtek, 20:00

Praha, Obecní dům

Viktor Ullmann
Wendla im Garten
 3'

Pavel Haas
Suita pro klavír op. 13
Preludium
Con molta espressione
Danza
Pastorale
Postludium
 17'

Erwin Schulhoff
Písně na verše ze sbírky „Die Garbe“
Hanse Steigera (výběr)
Weißt Du
Tiefblaue, funkelnde Sommernacht
Sonnenschein!
Schließe Deine Augen zu
Eine silberweiße Blume
Ich weiß, Du siehst es
 12'

přestávka

Hans Winterberg
Tři písně na texty Franze Werfela
Immer das letzte Mal
Im Haus der Kindheit
Morgenhymnus
 8'

Rudolf Karel
Nokturno pro klavír op. 9
 10'

Viktor Ullmann
Tři portugalské sonety op. 29
Briefe, nun mein!
Sag immer wieder
Sein erster Kuss
 8'

Irena Troupová soprán
Jan Dušek klavír

Písňová tvorba tvoří podstatnou část skladatelského odkazu **Viktora Ullmanna**. Píseň **Wendla im Garten** (Wendla v zahradě) na text z kontroverzní hry německého expresionisty Franka Wedekinda *Frühlings Erwachen* (Probuzení jara) Ullmann zkomponoval v roce 1918 v době svého studia u Arnolda Schönberga. Věnoval ji mladé talentované malířce Friedl (Bedřišce) Dicker, přítelkyni své první vídeňské lásky. S Friedl Dicker, provdanou Brandeisovou, se Ullmann znovu setkal v roce 1943 v terezínském ghettu. Působila zde jako vychovatelka v dívčích a chlapeckých domech, kde vyučovala také kreslení. Série obrázků, které pod jejím vedením vznikaly, jsou jedinečným svědectvím o tragédii dětí zavlčených do Terezína. Ullmann si dovedl svou píseň po více než dvou desetiletích vybavit a opětovně zapsat a znovu ji dedikantce věnoval. Skladba se dnes dochovala právě pouze v terezínském autografu.

Jednu ze svých nejznámějších a dodnes nejuváděnějších skladeb, **Suitu pro klavír op. 13**, komponoval **Pavel Haas** pro vynikajícího brněnského klavírního virtuóza židovského původu Bernarda Kaffa. Dílo vznikalo od 3. července do 2. listopadu 1935. Bylo tak skoro celé vytvořeno v době mezi rozvodem skladatelovy nastávající manželky Soni Jakobsonové a Haasovou svatbou, k níž došlo 17. října toho roku. Pětivěťový cyklus vyniká kompoziční jistotou, duševní pohodou a brilantní stylizací klavírního partu. Liché rychlé věty (*Preludium*, *Danza*, *Postludium*) mají bohatou rytmickou náplň s téměř jazzovým přesouváním akcentů a polyrytmickými schémata. Kontrastující sudé volné věty (*Con molta espressione*, *Pastorale*) oplývají zasněnou atmosférou a impresionistickou zvukovostí. Bernard Kaff suitu premiéroval na koncertě Klubu moravských skladatelů v sále vídeňské konzervatoře 10. února 1936. Dílo sklídilo velký úspěch a stalo se pevnou součástí Kaffova repertoáru. Kaff cyklus často prováděl také na koncertech v době své a Haasovy internace v terezínském ghettu.

V roce 1912 zaujala skladatele **Erwina Schulhoffa** právě vydaná básnická sbírka **Die Garbe** (Snop obilí), čtyřladvacetiletého rodáka ze Štýrského Hradce Hanse Steigera, který tehdy pracoval jako knihkupec v Kolíně nad Rýnem. Schulhoffa sbírka přitahovala svou žánrovou pestrostí – od reflexivní a milostné lyriky přes ironické glosy po anekdoty a příběhy ze života. Stala se mu proto zásobárnou textů pro jeho tehdejší písňovou tvorbu. V průběhu let 1912 a 1913 zkomponoval na Steigerovy verše větší množství písní s různým doprovodem – klavírním, komorním i orchestrálním. Řadu básní zhudebnil vícekrát. Mnohé písně zůstaly nedokončeny nebo jen ve stádiu skici, některé mají více variant doprovodu. V písních se odráží Schulhoffova tehdejší stylová orientace směrem k postwagnerovskému pozdnímu romantismu a francouzskému impresionismu. Schulhoff posléze některé z těchto písní uspořádal do tří cyklů – *Čtyři písně pro soprán a komorní orchestr op. 2*, *Čtyři písně pro baryton a klavír op. 9*, a *Tři náladové obrazy pro soprán, housle a klavír op. 12*. Několik písní s doprovodem klavíru zůstalo samostatnými díly. Dnes zazní pět písní skladatelem do cyklů nezařazených a klavírní verze prvních dvou písní z opusu 2 (*Eine silberweiße Blume*, *Ich weiß, Du siehst es*).

Hans Winterberg se písňové tvorbě věnoval po velkou část své celoživotní kompoziční činnosti. Zdaleka nejčastějším podkladem Winterbergo-

vých písní (vedle textů samotného skladatele a jeho čtvrté manželky Luise Pfeifer-Winterberg) byly básně dalšího pražského rodáka, spisovatele Franze Werfela. V roce 1933 zhudebnil Winterberg s doprovodem orchestru báseň *Mondlied eines Mädchens* (Dívčina píseň měsíce) z Werfelovy mladické sbírky *Einander* (Navzájem) z roku 1915. Později si Winterberg z jeho díla vybíral ke zhudebnění především duchovně zaměřenou lyriku, zvláště ze sbírky *Schlaf und Erwachen* (Spánek a probuzení) z roku 1935. Z ní pocházejí také texty trojice Winterbergových písní (***Immer das letzte Mal, Im Haus der Kindheit*** a ***Morgenhymnus***) dnešního programu.

Klavírní ***Nokturno op. 9***, z let 1906–07, věnoval **Rudolf Karel** své lásce, dceři spisovatele a historika Zikmunda Wintra Josefině, s níž se v roce 1908 oženil. Skladba je naplněna něžně snivou, přitom radostnou náladou. Právě Nokturno vydal vedle dalších skladatelových klavírních a komorních děl nedlouho před první světovou válkou známý berlínský nakladatelský dům Simrock.

V díle **Viktora Ullmanna** jsou mimořádně početně zastoupeny písně na texty, jejichž autorkami jsou ženy. Vedle německé spisovatelky a historičky mnohokrát nominované na Nobelovu cenu za literaturu Ricardy Huch a francouzské renesanční básnířky Louise Labé to byla zvláště anglická literátka viktoriánské epochy Elizabeth Barrett-Browning. Z její proslulé sbírky ***Sonnets from the Portuguese*** (Portugalské sonety) v překladu Rainera Marii Rilkeho si v roce 1940 vybral k zhudebnění tři sonety. Cyklus opatřený opusovým číslem 29 věnoval svému učiteli Alexanderu Zemlinskému. S textem sonetů Ullmann nakládá velmi volně. Snaží se co nejvěrněji zachytit obsah slov. Využívá při tom polyfonii, volnou harmonii a chromatiku. Cyklus již nemohl kvůli Ullmannovu židovskému původu zaznít veřejně. Proveden však byl 3. března 1940 spolu s jinými Ullmannovými písněmi na soukromém koncertě v pražském bytě pěveckého pedagoga Konrada Wallersteina v podání sopranistky Marion Podolier za skladatelova doprovodu. Podolier byla rovněž posléze deportována do terezínského ghettá, kde se mimo jiné podílela na nastudování Ullmannovy nakonec neprovedené opery *Císař Atlantidy*.

-vt-

23. srpna 2019, pátek, 20:00

Praha, Rudolfinum – Sukova síň

Erwin Schulhoff

Pět kusů pro smyčcové kvarteto

Alla valse viennese

Alla serenata

Alla czecha

Alla tango milonga

Alla tarantella

14'

Gideon Klein

Fantazie a fuga pro smyčcové kvarteto

8'

Viktor Ullmann

Smyčcový kvartet č. 3 op. 46

Allegro moderato

Presto

Largo

Finale: Rondo

14'

prestávka

Antonín Dvořák

Smyčcový kvartet č. 13 G dur op. 106

Allegro moderato

Adagio ma non troppo

Molto vivace

Finale: Andante sostenuto – Allegro

con fuoco

38'

Bennewitzovo kvarteto

Jakub Fišer 1. housle

Štěpán Ježek 2. housle

Jiří Pinkas viola

Štěpán Doležal violoncello

Skladba ***Pět kusů pro smyčcové kvarteto*** Erwina Schulhoffa náleží svým vznikem do raně meziválečného období, tedy do doby, kdy její autor začal být fascinován jazzem. Byla napsána roku 1923. Schulhoff ji věnoval svému o dva roky staršímu kolegovi, francouzskému skladateli Dariusi Milhaudovi. Dílo po formální stránce vychází z barokních suit, které umělecky stylizují dobové tance, jeho obsah však je však naprosto soudobý a je inspirován kompozičními postupy druhé vídeňské školy. Schulhoff ve skladbě využívá typických znaků některých tanců, které umělecky přetváří až do té míry, že naprosto ztrácejí taneční charakter. V jednotlivých částech můžeme slyšet názvuky vídeňského valčíku, noční serenády, české lidovky, argentinského tance milonga či temperamentní jihoitalské tarantely. *Pět kusů pro smyčcové kvarteto* zaznělo ve světové premiéře 8. srpna 1924 na festivalu Mezinárodní společnosti pro soudobou hudbu v Salcburku.

V terezínském ghettu fungovala dvě smyčcová kvarteta. Ledečovo kvarteto hrálo ve složení Egon Ledeč, Julius Swertka a bratři Viktor a Walter Kohnovi. V tzv. Terezínském (někdy též Fröhlichově) kvartetu byli

sdržení věkem mladší hráči Karel Fröhlich, Jindřich Taussig, Romuald Süßmenn a Friedrich Mark. A právě pro Tereziňské kvarteto napsal **Gideon Klein** *Fantazii a fugu pro smyčcové kvarteto*, první skladbu, kterou v Tereziňě zkomponoval. Toto ponuré, expresionisticky laděné dílo vzniklo na konci roku 1942 a dokazuje, že se jeho autor nebál vydávat experimentálními cestami. Skladba má blízko k atonalitě a zejména ve čtyřhlasé fuze slyšíme invenčně uchopené polyfonní vedení jednotlivých hlasů.

Nedlouho po této Kleinově skladbě vzniklo také první tereziňské instrumentální dílo **Viktora Ullmanna** – *Smyčcový kvartet č. 3 op. 46* (dokončen byl 23. ledna 1943). Autor jej věnoval svému spoluvězni, pražskému filosofovi Emilu Utitzovi, který na rozdíl od Ullmanna nacistické věznění přežil. O provedení skladby nemáme žádné doklady, předpokládáme však, že byla v táboře hrána rovněž Tereziňským kvartetem. V díle, jehož jednotlivé části jsou hrány attacca, je znát vliv Ullmannova učitele Arnolda Schönberga. Úvodní téma pomalu, nicméně pravidelně plynoucí první věty je složeno z dvanáctitónové chromatické řady, ovšem pravou dodekafonickou prací v této skladbě nenacházíme. Tento hudební materiál pak autor zopakuje na samém konci díla, tentokrát má však syrové až znepokojivé vyznění.

Smyčcový kvartet č. 13 G dur op. 106 je první skladbou, kterou **Antonín Dvořák** zkomponoval po svém návratu ze Spojených států amerických, kde po dva a půl roku působil jako ředitel Newyorské konzervatoře. Zároveň se jedná o jeho předposlední dílo pro smyčcové kvarteto (jeho *Kvartet č. 15 As dur* vznikl paralelně, má sice nižší opusové číslo, byl však dokončen o pár dní později). Na skladbě Dvořák pracoval od 11. listopadu do 9. prosince 1895. Dílo má radostné vyznění a prokazuje kompoziční mistrovství zralého skladatele, jež se projevuje především melodickou invencí, nápaditou prací s tématy a motivy a smyslem pro neobyčejnou zvukovou barevnost čtyř úzce spřízněných hudebních nástrojů. Dvořákův *Smyčcový kvartet č. 13* zazněl poprvé 9. října 1896 v Praze v podání Českého kvarteta, jež v té době hrálo v mimořádně kvalitním obsazení: Karel Hoffmann, Josef Suk, Oskar Nedbal a Hanuš Wihan.

-pk-

25. srpna 2019, neděle, 20:00

Praha, Kostel sv. Šimona a Judy

Eric Whitacre

*Pět hebrejských milostných písní
pro smíšený sbor, smyčcové kvarteto a tamburínu*

Temuná (Obraz)

Kalá kallá (Lehouká nevěstinka)

Lárov (Věštinou)

Éyze shéleg! (Ó, jaký sníh!)

Rakút (Něžnost)

11'

Bohuslav Martinů

České madrigaly H 268

pro smíšený sbor (výběr)

Aj, stupaj

Půjdeme

Daj mi, Bože

Hej, máme na prodej

10'

Gideon Klein

Dva madrigaly

pro smíšený sbor a capella

Smrti, že potěšení mé mi odešlo,

jen ty máš vinu

Co příjemného dává svět, jsem měl

7'

Hans Krása

Téma s variacemi

pro smyčcové kvarteto

11'

Gustav Mahler

Urlicht (Prasvětlo)

pro osmihlasý smíšený sbor a capella

(arr. Clytus Gottwald)

5'

Gustav Mahler

*Die zwei blauen Augen (Ty dvě modré oči)
pro čtyři smíšené sbory a capella*

(arr. Clytus Gottwald)

5'

Gustav Mahler

*Scheiden und Meiden (Odloučení a osamění)
pro smíšený dvojsbor a capella*

(arr. Clytus Gottwald)

3'

Gustav Mahler

*Ich bin der Welt abhanden gekommen
(Ztratil jsem se světu)*

pro šestnáctihlasý smíšený sbor a capella

(arr. Clytus Gottwald)

6'

Martinů Voices

soprán

Grażyna Biernot

Kristýna Fílová

Aleksandra Konyukovskaya

Andrea Soukupová

alt

Ludmila Kromková

Jana Kuželová

Pavla Mlčáková

Štěpánka Pýchová j. h.

tenor

Tomáš Fiala

Jakub Koš

Bronislav Palowski j. h.

Luboš Šedivý

bas

Michal Krůšek
Jan Morávek j. h.
Petr Svoboda
David Vaňáč

Lukáš Vasilek sbormistr

Bennewitzovo kvarteto

Jakub Fišer 1. housle
Štěpán Ježek 2. housle
Jiří Pinkas viola
Štěpán Doležal violoncello

Svůj cyklus **Pěti hebrejských milostných písní** pro soprán s doprovodem houslí a klavíru nebo smyčcového kvarteta napsal **Eric Whitacre** v roce 1996 na texty své budoucí manželky, sopranistky Hily Plitmann. Mimořádný úspěch tohoto intimního portrétu partnerského vztahu skladatele a textařky/interpretky přiměl autora posléze dílo upravit pro smíšený i ženský sbor s různými variantami instrumentálního doprovodu.

Bohuslav Martinů pracoval na svém cyklu skladeb pro šest smíšených hlasů (dva soprány, alt, dva tenory, bas) s názvem **České madrigaly H 278** v červenci 1939 během návštěvy u rodičů své manželky ve Vieux-Moulin nedaleko Paříže. V podstatě veškerá sborová tvorba a capella Bohuslava Martinů je komponována na lidové texty. *České madrigaly*, které skladatel vytvořil v předvečer druhé světové války v myšlenkách na svou okupovanou vlast, nejsou výjimkou. Texty všech osmi madrigalů, jež jsou rozděleny do dvou řad po čtyřech, vybral Martinů ze Sušilovy sbírky *Moravské národní písně*. Všechny zhudebněné texty mají milostnou nebo svatební tematiku. Martinů v cyklu netradičně spojil lidovou slovesnost a lidově znějící prostou melodiku s polyfonním vedením hlasů inspirovaným renesančními madrigaly. Obsazení jednotlivých čísel kolísá od různých kombinací tří hlasů po plný šestihlas, v čemž se odráží původní skladatelovo určení cyklu pro ansámbl sólových hlasů. Žádný z madrigalů ovšem není komponován pro standardní smíšený čtyřhlas. Cyklus byl poprvé uveden až po skladatelově smrti Pražskými madrigalisty pod vedením Miloslava Venhody 14. září 1965 v Praze.

Sborové hudbě se **Gideon Klein** věnoval v terezínském táboře bezprostředně po své deportaci v prosinci 1941. Původně v ghettu platil přísný zákaz hudebních produkcí, jenž byl spojen se zákazem hudebních nástrojů. Tato pravidla se teprve v první polovině roku 1942 začala postupně uvolňovat. Přesto se od prvních transportů v listopadu 1941 počal ve táboře formovat pěvecký sbor pod vedením dirigenta Rafaela Schächtera. Pro něj vytvořil Klein řadu úprav lidových písní, především českých a slezských, ale také ruských a židovských. Podnícen úspěchem u terezínských zpěváků i obecnstva pustil se do kompozice původních sborových skladeb. Prvními takovými Kleinovými díly pro smíšený sbor byly **Dva madrigaly**, jež vznikly postupně v dubnu 1942 a v prosinci 1943 (mezitím zkomponoval ještě mužský sbor *První hřích*). První z madrigalů zhudebňuje známé rondeau Françoise Villona *Smrti, že potěšení mé mi odešlo, jen ty máš vinu z jeho Velkého testamentu* v překladu Otakara Fischera. Druhý madrigal je komponován na text básně Friedricha Hölderlina *Co příjemného dává svět, jsem měl* v překladu Erika Adolfa Saudka. Obě interpretačně velmi náročné skladby zachycují v souladu se svými texty nostalgickou a bezútěšnou náladu, jakou sám Klein pociťoval při každodenním životě v terezínském ghettu.

Své **Téma s variacemi pro smyčcové kvarteto** zkomponoval **Hans Krása** v průběhu let 1935 a 1936. 19. února 1935 měla v divadle Emila Františka Buriana D35 premiéru společenskokritická komedie Adolfa Hoffmeistera *Mládí ve hře*, k níž Hans Krása napsal scénickou hudbu. Představení bylo jedním z největších Krásových skladatelských úspěchů. Píseň hlavní hrdinky Anny *Já nevím, co myslím, proč a nač* dosáhla mimořádné popularity a stala se dobovým hitem. Krása posléze využil její melodii jako téma k variacím ve dvou svých komorních dílech – v *Komorní hudbě pro cembalo a 7 nástrojů* a v samostatném *Tématu s variacemi pro smyčcové kvarteto*. Jednotlivých šest kvartetních variací předvádí téma v různých, silně kontrastujících náladách – od posmutnělého klidu, přes dovádívou veselost, po ironizující grotesknost. Skladba poprvé zazněla až o několik let později v době Krásovy internace v Terezíně. Na jednom ze svých koncertů v roce 1943 či 1944 ji v ghettu provedlo Fröhlichovo kvarteto.

Mimořádnou úlohu ve skladatelském odkazu **Gustava Mahlera** hraje píseň. Jejich kompozici se věnoval prakticky po celou svou kariéru. O písních s orchestrem lze s nadsázkou říci, že to byla laboratoř jeho

symfonické tvorby. Mahler písně vkládal také do některých svých symfonií. Klíčový význam v jeho hudebním vývoji měla romantická sbírka německých lidových písní *Chlapcův kouzelný roh*, již sestavili na počátku 19. století Achim von Arnim a Clemens Brentano. Mahler z ní čerpal texty pro velkou část svých nejranějších písní s klavírem z 80. let, mezi nimiž nacházíme bolestný, přitom temperamentní popis loučení vojáka se svou rodinou ***Scheiden und Meiden*** (Rozchod a odchod). Svůj první ucelený písňový cyklus z let 1884–85, *Písně potulného tovaryše*, komponoval Mahler na vlastní texty, jež úzce navazují na poetiku *Chlapcova kouzelného rohu* nebo dokonce parafrázuji konkrétní písně z této sbírky. Cyklus, je muž dal Mahler posléze orchestrální doprovod, uzavírá nostalgická píseň ***Die zwei blauen Augen*** (Dvě modré oči). Vrcholem Mahlerova tvůrčího zájmu o sbírku *Chlapcův kouzelný roh* byl stejnojmenný dvanáctidílný cyklus, jenž vznikl postupně v letech 1892–1901. Rovněž tento cyklus Mahler upravil pro orchestr. Tajemnou vizi ***Urlicht*** (Prasvětlo), jež vznikala v letech 1892–93, a je předposledním číslem cyklu, poté skladatel vložil do své monumentální *Druhé symfonie „Vzkříšení“* dokončené roku 1894. Vrcholem Mahlerovy písňové tvorby jsou dva cykly z prvních let 20. století – *Písně na Friedricha Rückerta* a *Písně o mrtvých dětech* na texty téhož autora. Z prvního ze zmíněných cyklů pochází meditace nad pocit osamění ***Ich bin der Welt abhanden gekommen*** (Ztratil jsem se světu).

Autorem sborových úprav Mahlerových písní je respektovaný německý sbormistr, skladatel a muzikolog Clytus Gottwald, jenž se intenzivně zabývá aranžováním písní a orchestrálních skladeb pro sbor. Zvláštní pozornost věnuje v tomto směru právě hudbě přelomu 19. a 20. století.

-vt-

Solisté Baletu DJKT v Plzni

VIRTUOSI BRUNENSES

Lukáš Mik housle

Stanislav Vacek viola

Katarína Madariová violoncello

Orchestr Virtuosi Brunenses byl založen dirigentem a houslistou Karlem Mitášem, koncertním mistrem orchestru Janáčkovy opery Národního divadla Brno. Členy tohoto souboru jsou přední hudebníci orchestru Janáčkovy opery, brněnské Filharmonie a dalších domácích orchestrů. Vystupuje na řadě zahraničních festivalů a prázdninových operních přehlídek. V roce 2010 získal orchestr cenu kritiků na operním festivalu v Bad Hersfeldu („Oper an der Stiftsruine“). Za nahrávku Rossiniho opery Semiramide byl soubor v roce 2014 odměněn řadou významných mezinárodních ocenění.

Lukáš Mik je zástupcem koncertního mistra orchestru Národního divadla Brno. Dále působí jako první houslista v Brno Contemporary Orchestra, je členem souborů Czech Virtuosi, Čeští komorní sólisté a Virtuosi Brunenses. Často spolupracuje s vokálně instrumentálními soubory nejrozličnějšího zaměření (Ensemble Frizzante, Ensemble Damian, Musica Figuralis ad.)

Stanislav Vacek, absolvent brněnské konzervatoře a JAMU, je sólo violistou orchestru Janáčkovy opery. Dlouhodobě se zaměřuje na interpretaci soudobé klasické hudby v rámci brněnského souboru Brno Contemporary Orchestra (ve spolupráci s ním provedl v roce 2015 Canto pro sólovou violu Miloslava Ištvan). Od roku 2008 je členem Miloslav Ištvan Quartett. Vedle interpretace klasické hudby spolupracuje na projektech s kapelami alternativní hudební scény, např. „Dub music“ formací Rybydub.

Katarína Madariová vystudovala violoncello na bratislavské konzervatoři. Ve studiu pak pokračovala na brněnské JAMU. Je laureátkou řady soutěží. Byla členkou Moravského divadla Olomouc a orchestru Janáčkovy opery Národního divadla v Brně. V současné době je členkou Filharmonie Brno.

PETROF PIANO TRIO

Martina Schulmeisterová *klavír*

Jan Schulmeister *housle*

Kamil Žvak *violoncello*

Petrof Piano Trio vzniklo v roce 2009 z iniciativy houslisty Wihanova kvarteta Jana Schulmeistera. Jeho členy jsou renomovaní komorní hráči, kteří do souboru přinášejí zkušenost již třicetileté koncertní činnosti houslisty a „mladší hudební krev“ klavíristky a violoncellisty. Ve stejném roce se soubor stal rezidenčním triem společnosti PETROF, která svou tradicí a kvalitou soubor zaštitila a jen podtrhuje záměr umělců o spojení umění na té nejvyšší úrovni.

Od roku 2011 zastává ansámbl stejný post rovněž na mezinárodních interpretačních kurzech v Zábřehu na Moravě, kde působí jeho členové též jako lektoři. Muzikanti z Petrof Piano Tria jsou pedagogy Konzervatoře Pavla Josefa Vejvanovského v Kroměříži. V současné době má soubor na svém kontě pět CD, která obsahují klavírní tria nejvýznamnějších skladatelů od klasicismu po skladatele 21. století (Haydn, Mozart, Beethoven, Schumann, Lalo, Mendelssohn, Bruch, Brahms, Dvořák, Suk, Čajkovskij, Janáček, Kukal). Své dva zvukové nosiče (Lalo, Bruch, Mendelssohn a Beethoven, Čajkovskij) realizovalo Petrof Piano Trio spolu s prestižní anglickou vydavatelskou společností Nimbus Alliance. Tyto nahrávky byly velmi pozitivně oceněny odbornou kritikou v tuzemských i zahraničních odborných časopisech (Hudební rozhledy, The Strad, Classical music, MusicWeb International ad.). Členové tria bývají častými hosty domácích i zahraničních pódii (Evropa, Blízký východ).

BLACK OAK ENSEMBLE

Desirée Ruhstrat *housle*

Aurélien Fort Pederzoli *viola*

David Cunliffe *violoncello*

Smyčcové trio Black Oak Ensemble je v současnosti považováno za přední komorní uskupení Spojených států amerických. S úspěchy koncertuje nejen na domácí půdě, ale i po Evropě. V jeho repertoáru jsou skladby od baroka po současnou tvorbu. Trio často premiéruje nová nebo čerstvě objevená hudební díla a spolupracuje při tom s významnými hudebníky, jako jsou kytaristé Goran Ivanović a José Ferreira, cembalista Jory Vinikour, členové instrumentálního sexteta Eight Blackbird či dua kytara-flétna Cavatina Duo. V aktuální sezóně Black Oak Ensemble vydal u labelu Cedille Records debutové album s názvem Silent Voices, které obsahuje díla židovských autorů z první poloviny 20. století, z nichž mnozí nepřežili holocaust. V současnosti trio působí jako rezidenční soubor v Nové hudební škole v Chicagu. Název tělesa je odvozen od dubu samotového, typického stromu pro jeho domovský stát Illinois.

IVO KAHÁNEK *klavír*

Jako interpret nevšední emocionální síly a hloubky si Ivo Kahánek získal pověst jednoho z nejpůsobivějších umělců své generace a je mnohými považován za nejlepšího současného českého pianistu. Svůj dar okamžitě navázat citovou vazbu s publikem dokáže náležitě zužitkovat ve skladbách od baroka po modernu s těžištěm v romantickém repertoáru. V cizině je rovněž pokládán za specialistu na interpretaci české hudby.

Po úspěšných debutech na festivalu Beethovenfest v Bonnu a na Pražském jaru obdržel pozvání od Symfonického orchestru BBC k vystoupení na festivalu BBC Proms v londýnské Royal Albert Hall. Tam v srpnu 2007 pod taktovkou Jiřího Bělohlávky provedl *Klavírní koncert č. 4 Inkantace* Bohuslava Martinů. Není divu, že si Ivo Kahánka vybral Sir Simon Rattle ke dvěma vystoupením s Berlínskou filharmonií v listopadu 2014. Mladý klavírista se stal po Rudolfu Firkušném teprve druhým českým pianistou v historii, jenž vystoupil s tímto světoznámým tělesem. Kromě toho spolupracuje Ivo Kahánek pravidelně s Českou filharmonií a má za sebou úspěšná vystoupení s Wiener Symphoniker, BBC Scottish Symphony Orchestra Glasgow, Orchestrem WDR Kolín nad Rýnem, Curyšským komorním orchestrem, Symfonickým orchestrem hlavního města Prahy FOK, PKF – Prague Philharmonia a mnoha jinými.

Ivo Kahánek je absolventem Janáčkovy konzervatoře v Ostravě ve třídě Marty Toaderové a Akademie múzických umění v Praze ve třídě Ivana Klánského. Má za sebou také studijní stáž na prestižní londýnské Guildhall School of Music and Drama u Ronana O'Hory.

IRENA TROUPOVÁ *soprán*

Přední česká sopranistka Irena Troupová si vydobyla mezinárodní renomé nejprve na poli historicky poučené interpretace staré hudby. Od 90. let, kdy žila v Berlíně, vystupovala na pódii celé Evropy, spolupracovala s T. Hengelbrockem, H. Armanem, J. Rifkinem, ansámblem Orpheon ad., v ČR pak s J. Tůmou, B. M. Willi, P. Matějovou, M. Knoblochovou, se soubory Ensemble Tourbillon, Musica Florea a mnoha dalšími. Svůj záběr postupně rozšířila o romantickou a moderní písňovou i operní tvorbu. Vystoupila v cyklech Symfonického orchestru hlavního města Prahy FOK, České filharmonie i PKF – Prague Philharmonia, s Plzeňskou a Hradeckou filharmonií, opakovaně na festivalech Pražské jaro, Janáčkův máj aj. Dále se podílela na mezinárodně oceněné nahrávce opery Bohuslava Martinů *Den dobročinnosti* pro label Arco Diva, u něhož vydala též komplet písní Viktora Ullmanna (*Schwer ist's, das Schöne zu lassen*). V roce 2016 nahrála pro Český rozhlas mimo jiné nově objevenou skladbu Wolfganga Amadea Mozarta. Spolupracuje se soubory pro soudobou hudbu (BCO s P. Šnajdrem, Orchestr Berg, Prague Modern, Konvergence ad.) a se současnými skladateli – M. Kopelentem, J. Duškem, P. Koeszeghym, M. Štědrněm, J. Kadeřábekem, R. Z. Novákem, J. Temlem aj. Věnuje se též odkazu meziválečných autorů (Schulhoff, von Hanneheim, Herschkowitsch ad.). Vedle své koncertní a operní činnosti Irena Troupová vyučuje rovněž na JAMU a mezinárodních kurzech.

JAN DUŠEK klavír

Skladatel a klavírista Jan Dušek vystudoval konzervatoř v Teplicích (klavír, skladba). V letech 2004–09 studoval skladbu na Akademii múzických umění (Hanuš Bartoň), v roce 2012 zde dokončil doktorské studium téhož oboru. Od roku 2012 působí jako odborný asistent na katedře skladby HAMU v Praze.

Jako klavírista se zúčastnil několika mistrovských kurzů a workshopů u významných interpretů, své znalosti si rozšířil v letech 2013–14 soukromým studiem hry na klavír ve Vídni u Roberta Lehrbaumera, v roce 2015 v Paříži u Xiao-Mei Zhu a od roku 2016 v Londýně u Gordona Fergus-Thompsona. Získal ceny a čestná uznání v soutěžích (Concertino Praga, Mezinárodní klavírní soutěž Bedřicha Smetany, Mezinárodní soutěž Zdeňka Fibicha v interpretaci melodramu). Pravidelně pořizuje nahrávky české hudby pro Český rozhlas. V roce 2015 vydal se sopranistkou Irenou Troupovou CD s kompletní písňovou tvorbou Viktora Ullmanna.

V roce 2006 mu byla udělena 1. cena na skladatelské soutěži Generace za skladbu *...již za sedm dnů sešlu na zemi déšť...* a roku 2007 na téže soutěži opět 1. cena za skladbu *Gradace pro varhany*. V roce 2010 byl jeho melodram *Pražský chodec* vyznamenán 2. cenou v Soutěži pro mladé umělce vyhlašované Městskou částí Praha 1. Za hudbu k němému filmu *Dítě ghetta* získal v soutěži NUBERG 2011 Cenu veřejnosti, za hudbu k celovečernímu němému filmu *Ost und West* pak v následujícím ročníku téže soutěže Cenu mladých. Jeho skladby jsou interpretovány předními sólisty a dirigenty i komorními soubory a orchestry.

BENNEWITZOVO KVARTETO

Jakub Fišer 1. housle
Štěpán Ježek 2. housle
Jiří Pinkas viola
Štěpán Doležal violoncello

Bennewitzovo kvarteto je v mezinárodním měřítku špičkovým komorním souborem, což dokládají nejen vítězství ve dvou prestižních soutěžích – v Ósace v roce 2005 a Prémio Paolo Borciani v Itálii v roce 2008, ale i pochvalné hlasy kritiky. Také na domácí scéně získal soubor mnohá ocenění. V roce 2004 bylo Bennewitzovo kvarteto vyhlášeno laureátem Českého spolku pro komorní hudbu při České filharmonii a v roce 2019 soubor převzal cenu Classic Prague Awards za nejlepší komorní výkon roku. Kvarteto pravidelně koncertuje na významných českých i zahraničních podiích (Wigmore Hall Londýn, Musikverein Vídeň, Konzerthaus Berlín, Théâtre des Champs-Élysées Paříž, The Frick Collection New York, Seoul Art Center, Rudolfinum ad.) a vystupuje také na festivalech Salzburger Festspiele, Luzerne Festival, Rheingau Musik Festival, Kammermusikfest Lockenhaus, Dvořákova Praha a Pražské jaro. Soubor navázal uměleckou spolupráci s vynikajícími umělci, jako je Alexander Melnikov, Vadim Gluzman, Jean-Yves Thibaudet, Krzysztof Chorzelski, Danjulo Ishizaka, Pietro de Maria a další.

Dlouhodobá spolupráce s vydavatelstvím Coviello Classics dala vzniknout nahrávce zachycující oba kvartety Leoše Janáčka a čtvrtý kvartet Bély Bartoka, která byla kritikou přijata velmi kladně. V pořadí druhý snímek obsahuje oba kvartety Bedřicha Smetany. Dalším hudebním počinem pak bylo nahrání kompletní řady Dvořákových *Cypřišů* u společnosti Hänssler Classic. V roce 2016 soubor vydal CD s *Kvartety op. 51 a op. 106* Antonína Dvořáka u vydavatelství SWR Music.

LUKÁŠ VASILEK *sbormistr*

Lukáš Vasilek vystudoval dirigování (AMU, Praha) a hudební vědu (Univerzita Karlova, Praha). První zkušenosti se sborovým zpěvem získal jako člen chlapeckého sboru Boni pueri v Hradci Králové. Na tuto praxi později navázal v Praze, nejprve v roli sbormistra Foerstrova komorního pěveckého sdružení, poté jako druhý sbormistr Sboru Národního divadla.

Od roku 2007 je Lukáš Vasilek hlavním sbormistrem Pražského filharmonického sboru. Těžiště jeho umělecké práce s tímto tělesem spočívá v nastudování a provádění repertoáru „a cappella“, stejně jako v přípravě sboru k účinkování ve velkých kantátových, oratorních a operních projektech realizovaných ve spolupráci s významnými orchestry a dirigenty. Od roku 2010 plní sbor pod jeho vedením roli rezidenčního tělesa Bregenzského festivalu.

Vedle Pražského filharmonického sboru se Lukáš Vasilek věnuje i jiným uměleckým aktivitám. Kromě občasných návratů k původnímu oboru, tedy orchestrálnímu dirigování, je to především spolupráce s vokálním ansámblem Martinů Voices, který založil v roce 2010. S tímto souborem se zabývá převážně komorní sborovou tvorbou 19.–21. století, nevyhýbá se ale ani starší hudbě. Důležitou součástí činnosti Martinů Voices je nahrávání. V rámci těchto aktivit vznikly mj. unikátní kompaktní disky se sborovými skladbami Bohuslava Martinů a Jana Nováka (Supraphon).

MARTINŮ VOICES

Komorní sbor Martinů Voices byl založen v roce 2010. Jeho hlavním uměleckým cílem je špičková interpretace komorní sborové tvorby 19.–21. století, dramaturgie tělesa se ale nevyhýbá ani hudbě renesanční, barokní a klasicistní. Ansámbl tvoří profesionální zpěváci, kteří pracují pod vedením sbormistra Lukáše Vasilky.

Martinů Voices jsou pravidelnými hosty nejvýznamnějších českých hudebních festivalů (např. Pražské jaro, Dvořákova Praha, Struny podzimu, Svatováclavský hudební festival, Lípa Musica). Koncertují převážně samostatně, některé projekty ale realizují také spolu s tuzemskými orchestry a dirigenty. V roce 2014 provedli spolu s Českou filharmonií a jejím šéfdirigentem Jiřím Bělohlávkem operu Bohuslava Martinů *Čím lidé žijí*. Tato umělecká spolupráce jim přinesla mj. nominaci na prestižní ocenění „International Opera Award“ (2015). K velkým úspěchům Martinů Voices patří také jejich společný koncert se slavným britským souborem Tallis Scholars, který se uskutečnil v roce 2016 v rámci festivalu Dvořákova Praha.

Umění Martinů Voices je zachyceno na několika CD, z nichž ta nejvýznamnější, která obsahují výběr sborové tvorby Jana Nováka a Bohuslava Martinů, vydala v letech 2014 a 2018 společnost Supraphon. CD s komorními sborovými cykly Bohuslava Martinů bylo v prestižním britském časopisu Gramophone oceněno nejvyšším hodnocením, tzv. Editor's Choice (březen 2018).

INTERPRETI

soprán

Grażyna Biernot
Kristýna Fílová
Aleksandra Konyukovskaya
Andrea Soukupová

alt

Ludmila Kromková
Jana Kuželová
Pavla Mlčáková
Štěpánka Pýchová j. h.

tenor

Tomáš Fiala
Jakub Koš
Bronislav Palowski j. h.
Luboš Šedivý

bas

Michal Krůšek
Jan Morávek j. h.
Petr Svoboda
David Vaňáč

Záštity

POSILANĚKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

MINISTERSTVO
KULTURY

Velvyslanectví
Spolkové republiky Německo
v České republice

Partneři

